

ОБЛІК ТОВАРІВ В ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

(представлено к.е.н., доц. Степура М.О.)

*Досліджено особливості обліку товарів в торгівельних підприємствах.
Розглянуто питання організації обліку в торгівельних підприємствах*

Ключові слова: облік, товари, торгівля.

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік товарів і їх реалізації є основною ділянкою бухгалтерського обліку торгівельного підприємства, яка забезпечує визначення і контроль за точністю і об'єктивністю основного показника діяльності підприємства – обсягу товарообігу та доходу торгівлі як джерела покриття витрат обігу та створення прибутку підприємства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питанням організації обліку в цілому та безпосередньо на торговельних підприємствах присвячено багато наукових праць вітчизняних вчених-економістів.

Так, Т.Я. Сенчук [3] у своїй науковій праці основну увагу загострює лише на окремих аспектах організації руху товарів (як основної одиниці бухгалтерського обліку в торгівлі), при цьому вказуючи, що найбільш проблемним моментом є облік товарів, торгових націнок і знижок при переміщенні між внутрішніми підрозділами підприємства.

У статті Н. Ю. Алексєєвої [1] здійснено комплексне виділення та характеристика особливостей організації обліку на торговельному підприємстві. Безпосередньо досліджено особливості: розробки та документального оформлення облікової політики; системи обробки даних; автоматизації обліку; структури бухгалтерії. Виявлено, що організація бухгалтерського обліку на торговельних підприємствах є досить проблемною.

О.М. Чабанюк та Н.О. Юганович [4] досліджено особливості торгівлі як форми товарного обігу, визначено економічну сутність товарів у роздрібній торгівлі. Обґрунтовано важливість обліку товарних запасів й товарообігу та його місця в управлінні роздрібними підприємствами. Визначено основні проблеми, перспективи та напрями розвитку обліку товарних запасів у торгівлі.

Однак, слід відмітити, що у вітчизняній економічній літературі недостатньо наукових праць з комплексного виділення та характеристики особливостей організації обліку товарів на торговельному підприємстві.

Метою статті є облік товарів в торгівельних підприємствах

Викладення основного матеріалу. Торгівля – це одна з найдавніших форм економічної діяльності. На сьогодні торгівля набула різноманітних форм, основними з них є оптова та роздрібна торгівля [3, с. 287].

Торгівля є важливою сферою підприємницької діяльності, що забезпечує функцію доведення товару від виробника до безпосереднього споживача [1, с. 68].

Бухгалтерський облік торговельної діяльності має свої особливості порівняно з обліком інших видів діяльності. Перша особливість обліку в торгівлі є те, що тут використовується 28 рахунків, як основний. Друга особливість в обліку торгівлі є те,

що усі витрати тут сконцентровані на двох рахунках – це 92 рахунок «адміністративні витрати», а основні витрати концентруються на рахунку 93 «витрати на збут». У торгівлі не використовується такий витратний рахунок, як 91 «загально виробничі витрати».

Бухгалтерський облік товарів і їх реалізації є основною ділянкою бухгалтерського обліку торговельного підприємства [4, с. 298].

Одиницею бухгалтерського обліку товарів є їх найменування, або однорідна група. Придбання товарів оформляється договором, який складається між постачальником та покупцем. У договорі обумовлюється номенклатура і вартість товару, термін поставки та термін оплати, а також зобов'язання, які несуть підприємства. Надходження товарів відображається на підставі накладних, товарно-транспортних накладних типової форми.

У бухгалтерському обліку до категорії товарів відносять матеріальні цінності, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу.

Організація обліку товарів залежить від ряду факторів:

По-перше, від форми продажу – оптової чи роздрібною, яку можуть застосовувати роздрібні підприємства, торговельні та заготівельні підприємства, а також підприємства громадського харчування.

Під час застосування оптової форми реалізації товарів не збігається з надходженням грошових коштів. Тому виникає необхідність облічувати дебіторську заборгованість від моменту постачання товарів до моменту надходження платежу за них.

Під час застосування роздрібною форми момент реалізації товарів збігається з моментом оплати готівковими грошовими коштами.

По-друге, наявність різних цін при придбанні і реалізації товарів. Цей фактор обумовлює ведення обліку товарів, або за купівельною (первісною) вартістю, або за ціною реалізації. Якщо підприємство облікує товари за ціною реалізації, то виникає необхідність облікувати різницю між цінами реалізації та придбання, а саме торгову націнку.

По-третє, промислові та інші виробничі підприємства володіють виробами, матеріалами, продуктами, які спеціально придбані для продажу. Ці матеріальні цінності також підпадають під категорію «товари» [3, с. 288].

Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій передбачено активний балансний рахунок № 28 «Товари». На цьому рахунку ведеться облік руху товарно-матеріальних цінностей, придбаних для продажу без переробки, й одержання нового продукту за первісною вартістю, або за цінами реалізації. За дебетом рахунка відображається збільшення вартості придбаних (отриманих) товарів, за кредитом – зменшення вартості реалізованих (вибулих) товарів [2].

Рахунок 28 «Товари» має свої субрахунки, які призначені для певних видів обліку: 281 «Товари на складі»; 282 «Товари в торгівлі»; 283 «Товари на комісії»; 284 «Тара під товарами»; 285 «Торгова націнка»; 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу».

На субрахунках 281-284 за дебетом відображається збільшення товарів та їх вартості, за кредитом – зменшення.

На субрахунку 281 «Товари на складі» ведеться облік руху та наявності товарних запасів, що знаходяться на оптових та розподільчих базах, складах, овочесховищах, морозильниках тощо.

На субрахунку 282 «Товари в торгівлі» ведеться облік руху та наявності товарів, що знаходяться на підприємствах роздрібно́ї торгівлі (в магазинах, ятках, кіосках, у буфетах підприємств громадського харчування тощо).

На субрахунку 283 «Товари на комісії» ведеться облік товарів, переданих на комісію за договорами комісії та іншими цивільно-правовими договорами, які не передбачають перехід права власності на цей товар до їх продажу. Аналітичний облік ведеться за видами товарів і підприємствами (особами)-комісіонерами.

На субрахунку 284 «Тара під товарами» ведеться облік наявності й руху тари під товарами й порожньої тари. Торговельні підприємства можуть вести облік тари за середніми обліковими цінами, які встановлюються керівництвом підприємства за видами (групами) тари і цінами на тару. Різниця між цінами придбання і середніми обліковими цінами на тару відноситься на субрахунок 285 «Торгова націнка».

На субрахунку 285 «Торгова націнка» підприємства роздрібно́ї торгівлі при веденні обліку товарів за продажними цінами відображають торгові націнки на товари, тобто різницю між покупною та продажною (роздрібною) вартістю товарів. За кредитом субрахунку 285 відображається збільшення суми торгових націнок, за дебетом – зменшення (списання). Списання за розрахунками суми торгової націнки на реалізовані товари відображається за дебетом субрахунку 285 і кредитом субрахунку 282 або способом сторно зворотною кореспонденцією цих рахунків. У звітність включається згорнуте за всіма субрахунками сальдо рахунку 28.

На субрахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» ведеться облік наявності та руху необоротних активів та груп вибуття, які визнаються утримуваними для продажу відповідно до нормативних актів

Для поліпшення організації обліку торговельних підприємств доцільно використовувати відповідні програмні продукти, що дадуть можливість бухгалтерії підприємства максимально автоматизувати процес обліку товарів, як на складах оптових підрозділів, так і в мережі роздрібно́ї торгівлі. Якщо автоматизація складського обліку оптової торгівлі буде базуватися на обробці первинної документації, то автоматизація обліку в роздрібно́ї торгівлі може використовувати дані з касових апаратів, що повинні використовуватись підприємствами.

З метою посилення місця обліку товарів у системі управління торговельними підприємствами слід забезпечити контроль за надходженням товарів і виконанням договорів постачань у напрямках: виконання плану надходження товарів загалом, а також за джерелами надходжень; виконання договірних обов'язків постачальниками за кількістю (об'ємом), асортименту, якістю, строком постачання товарів; правильне визначення кількості, якості, цін, вартості товарів, що надійшли в магазин, за своєчасним і якісним оформленням документів на товари; своєчасне і повне оприбуткування товарів матеріально відповідальними особами, що є важливою умовою забезпечення збереження товарно-матеріальних цінностей.

Висновки. Отож, щоб узагальнити вищенаведений матеріал, потрібно відзначимо:

- на рахунку 28 «Товари» ведеться облік руху товарно-матеріальних цінностей, придбаних для продажу без переробки, й одержання нового продукту за

первісної вартістю, або за цінами реалізації. За дебетом рахунка відображається збільшення вартості придбаних (отриманих) товарів, за кредитом – зменшення вартості реалізованих (вибулих) товарів;

- бухгалтерський облік торгівлі використовує окремі рахунки бухгалтерського обліку товарів;
- в торгівлі не використовується витратний рахунок 91 загально виробничі витрати;
- в бухгалтерському обліку оптово-роздрібних підприємств максимально потрібно використовувати програмні продукти та обчислювальну техніку.

Список використаної літератури:

1. Алексеева Н. Ю. Особливості організації бухгалтерського обліку на торговельному підприємстві / Н. Ю. Алексеева // Економіка та держава. – 2010. – № 9. – С. 68-71.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 лист. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Сенчук Т.Я. Особливості організації обліку підприємств оптово- роздрібно торгівлі / Т.Я. Сенчук // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України – 2005. – вип. 15/4 – С. 286-291.
4. Чабанюк О. М. Облік товарів у системі управління підприємств роздрібно торгівлі / О. М. Чабанюк, Н. О. Юганович // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2013. – Вип. 23.3. – С. 297-301.

References:

1. Alekseeva N. YU.(2010) Features of accounting at the trading company // Ekonomika ta derzhava, no 9, pp. 68-71.
2. “Instructions on applying the Chart of Accounts for assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations”, approved by the Ministry of Finance of Ukraine, no. 291, from 30 November, 1999, Parliament of Ukraine, available at: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Senchuk T. YA. (2005) Features of accounting of wholesale and retail trade // , Naukoviy visnik Natsionalnogo lisotekhnichnogo universitetu Ukraine, no 15/4, pp. 286-291.
4. Chabanyuk O.M. (2013) // Naukoviy visnik Natsionalnogo lisotekhnichnogo universitetu Ukraine, no 23.3, pp. 297-301.

МИСЕЧКО Наталя Сергіївна – магістр Житомирського національного агроекологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування».

Наукові інтереси:- обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку товарів